

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: **«Соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими
потребами в умовах центру реабілітації»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи М422-с

Денного відділення

Спеціальність 231 Соціальна робота

Освітня програма Соціальна робота.

Арт-терапія в соціальній сфері

Ніконова Карина Вадимівна

Керівник: доктор філософії, ст. викл.

Атрошенко Тетяна Юріївна

Рецензент: доктор філософії, ст. викл.

Подпльота С.В.

Запоріжжя – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ЦЕНТРУ РЕАБІЛІТАЦІЇ	8
1.1. Сутність поняття «самореалізація» у науково-педагогічній літературі	8
1.2. Самореалізація дітей з особливими потребами як соціально-педагогічна проблема	14
1.3. Специфіка соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах центру реабілітації	23
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ПИТАННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ЦЕНТРУ РЕАБІЛІТАЦІЇ	36
2.1. Критерії, показники та рівні здатності до самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації	36
2.2. Соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації та рекомендації з підвищення рівня їх здатності до самореалізації	46
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

АНОТАЦІЯ

Ніконова Карина Вадимівна. Соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації

У роботі наведено теоретичне узагальнення наукової проблеми самореалізації дітей з особливими потребами, обґрунтування соціально-педагогічних умов самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації. Центри реабілітації різного спрямування, що діють на території України, створено з метою надання кваліфікованої реабілітаційної допомоги. Діяльність центрів покликана зруйнувати набуті негативні стереотипи, що склалися в щоденному житті, та розкрити потенційні можливості і здібності кожної людини.

У першому розділі розкрито теоретичні основи самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації. Визначено сутність поняття «самореалізація» у науково-педагогічній літературі; схарактеризовано самореалізацію дітей з особливими потребами як соціально-педагогічну проблему; виявлено специфіку соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах центру реабілітації.

Другий розділ характеризує соціально-педагогічну роботу з питання самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації. Визначено рівні здатності до самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації: низький, середній, високий. Розкрито критерії та показники здатності до самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації. Розроблено соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації. Надано рекомендації щодо підвищення рівня здатності до самореалізації дітей з особливими потребами через розкриття сутності реалізації «Індивідуальної програми реабілітації, спрямованої на підвищення рівня здатності до самореалізації дитини з особливими потребами в умовах стаціонарної установи».

Ключові слова: самореалізація, діти з особливими потребами, центри реабілітації, соціальна реабілітація, індивідуальна програма реабілітації.

ABSTRACT

Karina Nikonova. Social and pedagogical conditions of self-realization of children with special needs in the rehabilitation center

The work provides a theoretical generalization of the scientific problem of self-realization of children with special needs, the justification of social and pedagogical conditions of self-realization of children with special needs in the conditions of the rehabilitation center. Rehabilitation centers of various directions operating on the territory of Ukraine were created with the aim of providing qualified rehabilitation assistance. The activity of the centers is designed to destroy acquired negative stereotypes that have formed in everyday life, and to reveal the potential opportunities and abilities of each person.

The first chapter reveals the theoretical foundations of self-realization of children with special needs in the rehabilitation center. The essence of the concept of «self-realization» in scientific and pedagogical literature is determined; the self-realization of children with special needs as a socio-pedagogical problem is characterized; the specificity of socio-pedagogical work with children with special needs in the conditions of the rehabilitation center was revealed.

The second chapter characterizes the socio-pedagogical work on the issue of self-realization of children with special needs in the conditions of the rehabilitation center. The levels of self-realization ability of children with special needs in the conditions of the rehabilitation center were determined: low, medium, high. The criteria and indicators of the self-realization ability of children with special needs in the conditions of the rehabilitation center are disclosed. The social and pedagogical conditions for self-realization of children with special needs in the conditions of the rehabilitation center have been developed. Recommendations are given to increase the level of self-realization of children with special needs through the disclosure of the essence of the implementation of the «Individual rehabilitation program aimed at increasing the level of self-realization of children with special needs in the conditions of a stationary institution».

Key words: self-realization, children with special needs, rehabilitation centers, social rehabilitation, individual rehabilitation program.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної (дипломної) роботи на тему: **«Соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації»**

Об'єкт дослідження – процес самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації.

Предмет дослідження – соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета дослідження, сформульовано його основні **завдання**:

1. З'ясувати стан розробки досліджуваної проблеми в соціально-педагогічній науковій літературі.
2. Визначити специфіку соціальної та соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах центру реабілітації.
3. Визначити критерії, показники та рівні здатності до самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації.
4. Розробити соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації та надати рекомендації підвищення рівня їх здатності до самореалізації.

Загальний зміст

У роботі наведено теоретичне узагальнення наукової проблеми самореалізації дітей з особливими потребами, обґрунтування соціально-педагогічних умов самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації.

У першому розділі «Теоретичні основи самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації» на підставі аналізу наукової літератури розглянуто сутність поняття «самореалізація»,

соціально-педагогічні особливості самореалізації дітей з особливими потребами, проведено аналіз сучасного стану соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах центру реабілітації.

У другому розділі «Соціально-педагогічна робота з питання самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації» визначено критерії, показники та рівні здатності до самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації, представлено соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації та рекомендації з підвищення рівня їх здатності до самореалізації.

За результатами дослідження сформульовано висновки

1. Проблема самореалізації дітей з особливими потребами є багатоаспектною, тому досліджується різними науками (філософія, педагогіка, психологія, соціологія тощо).

Досліджуючи самореалізацію дітей з особливими потребами, варто зазначити, що в Україні науковці та фахівці практичної сфери досить часто використовують терміни «діти з особливими потребами», «діти з особливими освітніми потребами», але їх змістове наповнення поширюється лише на дітей, у яких визначаються особливості або порушення психофізичного розвитку, оскільки, передусім, саме вони ідентифікуються як діти з особливими потребами, що не повною мірою відповідає понятійності.

Аналіз науково-педагогічної літератури доводить те, що самореалізація можлива у будь-якій сфері діяльності людини. Одним із найбільш розповсюджених способів самореалізації, враховуючи також і людей з особливими потребами, є творча діяльність, освіта, наука тощо.

2. У ході дослідження було визначено специфіку та особливості соціальної та соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах центру реабілітації. Головною вимогою до сучасного реабілітаційного процесу дітей з особливими потребами є формування соціальних компетенцій та забезпечення процесу самореалізації. Перед

фахівцями центру реабілітації постає завдання: створити відповідні умови, що допоможуть кожній дитині самовиразитися (активність до самореалізації), самоствердитися (активність, спрямована на самореалізацію), самоактуалізуватися (активність на збагачення своїх власних сил). Діяльність фахівців центру реабілітації спрямована на забезпечення належної підтримки їм у задоволенні особливих потреб, створення сприятливих умов для інтеграції в суспільство шляхом нормалізації життєдіяльності сім'ї, реконструкції соціокультурного оточення дітей, їхньої самоадаптації та активації процесу комунікації з ровесниками-неінвалідами.

3. Визначено рівні здатності до самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації: низький, середній, високий. Розкрито критерії та показники здатності до самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації: мотиваційний (увага до питання та внутрішня необхідність (потреба) у самореалізації), когнітивний (знання про індивідуальні особливості своєї особистості, у тому числі й обумовлені захворюванням; знання про феномен самореалізації і усвідомлення себе активним суб'єктом самореалізації; знання про можливість самореалізації та про умови її досягнення в ситуації порушень розвитку), процесуально-діяльнісний (вміння конструктивно спілкуватися з однолітками (здоровими та з особливими потребами) і дорослими; уміння активно включатись у діяльність; вміння здійснювати самореалізацію на основі планування та рефлексивного аналізу своєї діяльності), емоційно-вольовий (ставлення до себе, рівень домагань; ставлення до інших; рівень тривожності), рефлексивний (рефлексивний аналіз своєї діяльності).

4. Розроблено соціально-педагогічні умови самореалізації дітей з особливими потребами в умовах центру реабілітації:

- створення в центрі реабілітації сприятливого соціально-побутового та навчально-виховного середовища для дітей з особливими потребами;

- формування продуктивних видів стосунків дитини з особливими потребами з оточенням (у центрі реабілітації, в сім'ї);
- соціально-педагогічна допомога сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами з метою формування здатності до самореалізації.

Надано рекомендації щодо підвищення рівня здатності до самореалізації дітей з особливими потребами через розкриття сутності реалізації «Індивідуальної програми реабілітації, спрямованої на підвищення рівня здатності до самореалізації дитини з особливими потребами в умовах стаціонарної установи», головна ідея якої полягає в об'єднанні психологічних, педагогічних, соціальних та логопедичних програм та методик у рамках реалізації індивідуальної програми реабілітації (ІПР) дитини з особливими потребами щодо наступних основних напрямів, що є компонентами самореалізації: розвиток адаптаційних здібностей; розвиток комунікативних здібностей; розвиток здатності до саморегуляції; розвиток здатності до саморозвитку; формування адекватних механізмів психологічного захисту.

Мета індивідуальної програми реабілітації, спрямованої на підвищення рівня здатності до самореалізації дитини з особливими потребами в умовах стаціонарної установи: забезпечення умов та можливостей для підвищення здатності до самореалізації (підвищення рівня адаптаційних, комунікативних, регулятивних здібностей, здатності до саморозвитку, формування адекватних механізмів психологічного захисту) неповнолітніх з особливими потребами засобами соціальної реабілітації, заснованої на поєднанні психологічних, педагогічних та логопедичних методик та прийомів у рамках реалізації психолого-педагогічного спрямування індивідуальної програми реабілітації дітей з особливими потребами.

Проведене дослідження не є вичерпним. Вважаємо за доцільне подальший розгляд наступних проблем розвитку готовності до самореалізації дітей з особливими потребами: специфіка розвитку готовності до самореалізації дітей з особливими потребами у різних видах діяльності;

створення програм, інноваційних методів та методик розвитку готовності до самореалізації у дітей з особливими потребами; формування готовності фахівців до стимулювання самореалізації дітей з особливими потребами та розробка методологічних та організаційних засад з цієї проблеми.

Рік виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи – 2022–2023.

Місце виконання: кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 64 сторінки, із них основного тексту 58 сторінок. Список наукових джерел містить 46 найменувань, із них 3 – іноземною мовою.

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1016033837

Дата перевірки:
21.11.2023 08:24:38 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
21.11.2023 08:29:42 EET

ID користувача:
100012861

Назва документа: Ніконова

Кількість сторінок: 52 Кількість слів: 11574 Кількість символів: 93116 Розмір файлу: 94.30 KB ID файлу: 1015725574

35.1% Схожість

Найбільша схожість: 6.64% з Інтернет-джерелом (<http://enpuir.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/43183/Milc>)

35.1% Джерела з Інтернету 929 Сторінка 54

0.44% Джерела з Бібліотеки 3 Сторінка 60

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 10